

Carmen Elena DUȚĂ¹

CONSTRUCȚII CONCESIVE „METISATE”

How to cite this paper:

Duță, Carmen Elena, 2025, “Construcții concessive ‘metisate’”, in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 77-107, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/3.

HYBRID CONCESSIVE CONSTRUCTIONS

Abstract. This article argues for an information structure approach to the analysis of prototypical concessive constructions with the connector *deși* ‘although’, in Romanian. The analysis of the concessive constructions proposed here is semantically based on the notion of contrast. On one hand, it is argued that this perspective allows one to make subdivisions within the category of prototypical concessive constructions, depending on the co-occurrence of different types of contrast. On the other hand, it is argued that this approach offers an explanatory representation for the cases where the contrast ‘hybridisation’ may occur, revealing different concessive ‘flavours’.

Keywords: Romanian, contrast, concessive construction, opposition, correction

1. Introducere

În relevarea complexității tipologice a construcțiilor concessive prototipice, un aspect-cheie îl constituie valorificarea interferențelor dintre manifestări învecinate în spațiul contrastului: opoziția, rectificarea² și negarea așteptărilor.

¹ Universitatea „Transilvania” din Brașov, ORCID: 0000-0003-0945-970X, carmen.duta@unitbv.ro.

² Aleg termenul de „rectificare” pentru păstrarea consecvenței în descriere și pentru că este mai general decât „corecție” sau „corectare”, vehiculate adesea în literatură.

Ipoteza acestui articol este că anumite construcții concesive, pe care le numesc „metisate”, reprezintă rezultatul hibridizării diferitelor manifestări ale contrastului. Astfel, opoziția, rectificarea și negarea așteptărilor (din care și concesiia face parte) pot coexista într-o construcție, grație vecinătății în spațiul conceptual al contrastului. De aceea, opoziția și rectificarea se „infiltrează” în construcțiile concesive prototipice cu *deși*; dovezile în acest sens pot fi analizate atât prin observarea hibridizării contrastive, cât și la nivelul structurii informaționale a construcțiilor.

Voi începe cu prezentarea succintă a circumstanțialului concesiv din perspectiva GALR II (2008), dar și din perspectiva lucrărilor relevante pentru studierea raportului concesiv, prezentând aspecte terminologice, componenta logico-semantică a concesiei și tipurile de concesive vehiculate frecvent în literatură. Apoi, schițez relația de concesiie în spațiul conceptual al contrastului. Totodată, identific zonele de confluență ale domeniului concesiei cu cele reprezentate de opoziție și de rectificare. Surprind hibridizarea contrastivă în câteva exemple³ din română, a căror analiză, efectuată la nivelul informațional al enunțului, stă la baza schițării profilului sintactico-semantic al unei categorii de concesive „metisate” cu *deși*, din care vor face parte concesivele opozitive și concesivele rectificative.

2. Circumstanțialul concesiv – trăsături specifice

Pentru început, am în vedere prezentarea pe scurt a aspectelor definitorii ale circumstanțialului concesiv, după cum sunt descrise în GALR II (2008). De altfel, pentru a surprinde specificitatea relațională a acestui component al enunțului, supun atenției câteva dintre studiile frecvent citate în literatura de specialitate, din ultimele decenii.

Există nenumărate definiții date raportului concesiv, cu precădere în studiile favorizând perspective dictate de o anumită teorie. În general

³ În mare parte, exemplele sunt adaptate, fiind echivalentele în română ale unor exemple discutate în bibliografia consultată. Am ales această variantă în acord cu scopul articolului de a explora nonexhaustiv ideea existenței unei hibridizări contrastive, doar în construcții concesive prototipice cu *deși*. Această alegere nu exclude necesitatea realizării unui studiu empiric, într-o lucrare mult mai amplă, care să valideze aspectele de natură teoretică.

și mai ales în gramatici, relația concesivă este descrisă ca raport „răsturnat” față de cel implicat în relația de condiționalitate, tocmai prin absența condiționării: „Circumstanțialul concesiv este un component al enunțului prin care se exprimă contrazicerea/excluderea unui raport de condiționare (sau de inferență) între două procese comunicate” (GALR II 2008: 592). Formalizarea unei astfel de inferențe ar fi [*deși p, totuși q*], desemnând totodată și tiparul sintactic concesiv cu cea mai mare răspândire.

Binomul propozițional constituie realizarea specifică, iar concesiva prototipică redă un raport similar celui dintr-o „perioadă⁴ ipotetică”, dar cu marca subordonatoare specifică *deși*⁵, unde *deși p* = protaza, iar *totuși q* = apodoza⁶.

La nivel discursiv, relația de concesie poate fi exprimată atât prin raportul sintactic de subordonare (*Deși avea bani, nu a cumpărat cartea.*), cât și prin raportul sintactic de coordonare⁷ (*Avea bani, dar nu a cumpărat cartea*) (GALR II 2008: 23).

Concesia se distinge de alte tipuri de relații (condiționalitate, cauzalitate, temporalitate etc.) prin aspecte descrise în studiile lui König (1988, 1994, 2020) pentru limbile europene: relație adverbială, relație inferențială, relație de contrast.

⁴ „Construcție circulară, echilibrată și unitară a frazei, constând din inversarea ordinii normale în enunț: după un element/o secvență de elemente subordonate (propoziții/părți de propoziție) care creează tensiune (=protaza*), urmează un alt element/secvență de elemente regente care rezolvă tensiunea (=apodoza*) [...] Elementul component esențial al perioadei, reluat în diverse forme și distinct de sintagmă sau/și de propoziție, este colonul*” (DSL 2001: s.v. **perioadă**; DTG 2023: s.v. **perioadă**).

⁵ Aleg conjuncția *deși* pentru marcarea prototipică a concesiei, dat fiind că este „cap de serie” într-o listă a elementelor specializate care introduc circumstanțialul concesiv; în acest sens, GBLR (2010: 576) amintește și „locuțiunile conjuncționale *chiar dacă, chiar de, cu toate că, măcar că, chit că* și grupările prepoziționale cu statut (cvasi)locuțional în *ciuda, în pofida, cu tot (toată, toți, toate)*”.

⁶ „În funcție de forma și de întinderea frazei, se disting: a) perioada bimembră – alcătuită din doi coloni, unul formând protaza și celălalt apodoza: *Dacă Sigismund Báthori l-a ajutat întruceva prin creditul său spre a căpăta domnia, // el nu i-a răsplătit însutit această afacere de bine prin câte foloase biruințele sale adusese Ardealului și sporise gloria lui Sigismund?*; b) perioada trimembră [...]” (DSL 2001: s.v. **perioadă**).

⁷ Pentru o analiză detaliată a asemănării dintre relația adversativă cu *but* ‘dar’ și relația concesivă cu *although* ‘deși’, a se vede Rudolph (1996).

2.1. Relația adverbială

Potrivit lui König și Siemund (2000: 341), o relație adverbială se referă la o relație circumstanțială. Concesia a fost adesea descrisă ca făcând parte din rândul relațiilor adverbiale, distingându-se de celelalte relații circumstanțiale, în principal, în termenii unei incompatibilități cu *focusul* (König 1988, 1994, 2020).

De fapt, această constrângere reprezintă o generalizare a unor proprietăți sintactice indicate de König (1994: 679): a) inexistența unui adverb interogativ concesiv, așa cum este cazul cu alte circumstanțiale (*when* ‘când’ –de timp, *how* ‘cum’ –de mod etc.); b) mărcile focale nu se pot atașa concesivelor (**Only although it was raining...*); c) construcțiile concesive nu pot apărea sub focusul negației și al interogației alternative (?*Was he harassed although he was a boxer?*); d) construcțiile concesive nu pot apărea în construcții sintactice scindate (**It was although it was raining that...*).

2.2. Relația inferențială

Pentru a explica componenta logico-semantică a concesivului se recurge la o terminologie variată: (i) „disonanță expectativă” (Rudolph 1996: 386); (ii) contra-expectație; (iii) „negarea așteptării” (Lakoff 1971; Lagerwerf 1998); negarea unei relații de tip cauză-efect, a unei presupozii extrase pragmatic.

Toate aceste denumiri (folosite adesea în variație liberă) trimit la ideea existenței unui proces inferențial, „inferența” fiind una dintre caracteristicile care afiliază concesivul la o anumită clasă de circumstanțiale. De altfel, Álvarez-Prendes (2010: 30) atrăgea atenția în privința mecanismului inferențial, considerat o componentă de bază a oricărui proces de raționare.

König (2020: 61-62) își revizuieste teoriile din anii '80 cu privire la presupozitia generală generatoare de incompatibilitate, ținând cont de o „relativizare” presupozitională în termenii lui Gast (2019: 13, *apud* König 2020: 57). De aceea, noua propunere a autorului este în sensul evaluării „compatibilității propozițiilor *p* și *q*, în raport cu ceea ce locutorul știe că se potrivește în general”⁸ (König 2020: 62).

⁸ “What is assumed in my informal proposal is that in uttering a concessive sentence, the speaker evaluates the propositions combined in such constructions against the background

2.3. Relația de contrast

Mult mai interesant și cred că mai ales relevant pentru analiza concesivului este felul în care se produce instrumentarea contrastului prin ceea ce König (1988: 157, 1994: 681) denumea o „implicație standard de incompatibilitate: *dacă p, atunci în mod normal non-q*”.

Moeschler și de Spengler (1982: 11) se referă la concesie ca la o „relație argumentativă și semantică”, împletind relația inferențială cu cea de opoziție. Situându-se astfel mai aproape de modul specific de a raționa în termeni concesivi, autorii disting între o concesie logică și alta argumentativă, care au în comun „suspendarea unei relații (cauzale sau argumentative)” (Moeschler, de Spengler 1982: 17).

Concesia logică⁹ se realizează în formula „triunghiului logic”, sub forma unui raționament cu trei predicate, p , q și concluzia implicită r ($=non-q$), reieșită de sub p (segment introdus prin conector specific concesiv), având rolul de a anunța încă de la început irelevanța și subordonarea propoziției p , față de q .

Cea argumentativă, cu patru predicate, p , q și concluziile opuse reieșite din acestea, r și $non-r$, apare formalizată printr-un „careu argumentativ”, instrumentabil printr-un conector adversativ, care introduce argumentul cu mai multă forță datorată capacității de a genera o concluzie opusă lui r , invalidând astfel p (Moeschler, de Spengler 1982: 11–14).

Denumirea de „opoziție directă” produsă între q și r ($=non-q$), din formula „triunghiului”, este asociată concesiei marcate prin conector specific sau/și adversativ; denumirea de „opoziție indirectă” produsă între r și $non-r$, din formula „careului”, este marcată exclusiv prin conector adversativ la Moeschler și de Spengler (1982: 16). În rândul construcțiilor instrumentate prin conectori concesivi, existența unei opoziții este cea care favorizează

of what s/he knows goes generally together. This view allows for a wide variety of background assumptions, as far as their generality is concerned: from highly subjective to extremely general ones, rather than presenting the calculations and comparisons of degrees of probability as the only and generally accepted background assumption.” (König 2020: 62)

⁹ Menționez doar câteva dintre denumirile pe care le-a primit: „cauză ineficientă” la König (1988), „implicație frustrată” (Montolío Durán 1999: 3721), *tertium comparationis* (Lagerwerf 1998); „stereotip implicațional” (Álvarez-Prendes 2008: 67), „asumpție contextuală” (*background assumption*) la Izutsu (2008: 672).

interpretarea unora dintre aceste construcții în cheia unei „respingeri” (*refutation*) (Moeschler, de Spengler 1982: 18).

2.4. Tipuri de concesive

În general, în literatura care a valorificat mai mult această componentă contrastivă s-au vehiculat trei tipuri de concesie lingvistică: (i) concesia logică (considerată formula standard), (ii) concesia argumentativă și (iii) concesia rectificativă. Alte studii s-au concentrat asupra surprinderii interferențelor, între circumstanțele condiționale, cauzale și concesive, unele vizând chiar interferențele etimologice ale conectorilor, de unde și apariția unor categorii care stau sub semnul acestor hibridizări circumstanțiale: „condiționale-concesive” (Haspelmath, König 1998).

În descrierea lui König (1988: 146), concesia logică este considerată „standard”, având o ordine canonică (1a): prima propoziție (*p*) este marcată prin conector specific, iar cea de-a doua (*q*) neagă așteptarea („în mod normal, dacă cineva nu are bani, nu merge la un restaurant scump”). Enunțul are și realizarea $q + p$ (1b).

(1a) [*Deși John nu avea bani,*]_p [*a mers la un restaurant scump.*]_q (adaptat după König 1988: 146)

(1b) [*A mers la un restaurant scump,*]_q [*deși nu avea bani.*]_p

Concesia „retorică” instrumentează relația concesivă prin raportare la context, în modul argumentativ, cu două concluzii contrare, din care vorbitorul inferează că actorul nu va fi angajat:

(2) (Context: *Cineva caută un actor bun cu ochi căprui.*)

[*Deși știe meserie,*]_p [*are ochi albaștri.*]_q (adaptat după König 1988: 148)

Concesia „rectificativă” aduce în postpoziție o situație contrară celei enunțate inițial:

(3) [*Este foarte inteligent,*]_q [*deși uneori spune lucruri puțin cam prostești.*]_p
(adaptat după König 1988: 148)

Deopotrivă de important pentru descrierea concesivelor prototipice este și faptul că formula „triunghiului logic” nu mai este considerată a fi singura interpretare posibilă pentru o concesivă cu conectorul concesiv specific, *deși*.

Există construcții a căror interpretare nu se mai poate baza exclusiv pe „instrucțiunea” furnizată de conectorul specific. În cazul acestora, e nevoie de ridicarea unor concluzii reieșite de sub fiecare dintre propoziții pentru a intra în opoziție, activând astfel interpretarea concesivă (Mazzoleni 1996: 51), într-o manieră argumentativă care astfel se sustrage de la realizarea doar prin *mais* ‘dar’, după cum apreciau Moeschler și de Spengler (1982: 16).

Tiparul acesta este ilustrat de exemplul (4), preluat de la Iten (1998: 106). Contextul enunțului este cel al alegerii vorbitorului de a merge la cinematograful. Aici, *although* ‘deși’ conține o „instrucțiune” în privința propoziției a cărei așteptare va fi neîndeplinită. Schimbarea ordinii propozițiilor marcate prin *deși* atrage schimbarea orientării argumentative. De aceea, enunțurile de la (4) nu sunt echivalente: în (4a) orientarea este că nu voi merge la cinematograful (deoarece aglomerația îl poate determina pe locutor să refuze până și un film interesant); în (4b) orientarea este că voi merge la cinematograful (deoarece filmul pare atât de interesant încât surclasează disconfortul aglomerației):

- (4) a. *Deși filmul pare foarte interesant, cinematograful va fi aglomerat* (deci probabil că nu voi merge la cinematograful).
b. *Deși cinematograful va fi aglomerat, filmul pare foarte interesant*. (deci probabil că voi merge la cinematograful). (adaptat după Iten 1998: 106)

Astfel, în relația de concesie, opoziția este creată inferențial fie prin formula „triunghiului” sau a „careului argumentativ”, iar printr-o formulă concesivă, întotdeauna în postpunere, se poate opera o rectificare a unui conținut anterior enunțat.

3. Concesia încadrată în spațiul conceptual al contrastului

Privit din perspectiva studiilor axate pe construcțiile concesive, contrastul a apărut (în secțiunile anterioare) într-o accepțiune destul de intuitivă, ca „incompatibilitate” (v. §2.3 *supra*). Secțiunea de față prezintă o definiție

de bază a contrastului (§3.1), surprinde câteva delimitări vehiculate frecvent (§3.2), urmând să traseze triada contrastivă: opoziție (§3.2.1), concesie (§3.2.2), rectificare (§3.2.3). Accentul cade pe încadrarea relației de concesie în spațiul conceptual al contrastului, în scopul de a arăta că aceste manifestări ale contrastului, adesea tratate împreună, pot fi luate în calcul pentru a rafina tipologia concesivelor, prin adăugarea unor distincții privind influențele pe care aceste manifestări învecinate le au în spațiul contrastului (v. §4 *infra*).

3.1. Definiția de bază a contrastului

Se vehiculează adesea accepțiunea dată contrastului de către Umbach (2004, 2005), care apelează la sintagma *similarity plus dissimilarity*, „similaritate plus diferențiere” (Umbach 2004, 2005), pentru a arăta că aspectele care contrastează sunt similare, dar nu identice. Pentru Repp (2016: 277) retorica „similaritate-diferențiere” impune probleme, pentru că este vagă, de aceea propune o evaluare critică a fenomenelor asociate noțiunii de contrast.

3.2. Delimitări în literatura despre contrast

Continuând în linia deschisă de Umbach (2004), Repp (2016) analizează noțiunea de contrast, care presupune atât prezența unor constituenți contrastivi care denotă alternative (*alternative-denoting contrastive constituents*), cât și o raportare la sistemul de credințe ale vorbitorului, când acesta alege o alternativă neașteptată (Repp 2016: 273-274). Astfel, în analiza contrastului sunt deopotrivă de importante nivelul formal al constituenților puși în contrast (condiția *C-Const*) și nivelul relației discursive dintre părțile care conțin constituenții (condiția *C-DRel*). Considerând simultan cele două condiții, autoarea distinge trei tipuri de relații de contrast: (i) similaritate (*SIM*), (ii) opoziție (*OPPOSE*) și (iii) corecție (*CORR*). Totodată, ea include în categoria (*OPPOSE*) și „expectația neîmplinită”, care se suprapune aproximativ peste cea de concesie (*violated expectation ≈ concession*) (Repp 2016: 276-278).

În vederea exemplificării tipologiilor contrastive, studiile și-au îndreptat atenția în special asupra conectorului adversativ *but* ‘dar’, dar și asupra distincției lui Lang (1984) despre contrast. În accepțiunea sa, „contrastivitatea” (*contrastivity*) este trăsătura care pune în contrast doi constituenți propoziționali (Lang 1984: 229-230), prin raportarea la un „integrator tematic comun” (*common integrator*) (Lang 1984: 69-70). Asocierea a două stări de lucruri valide, dar conflictuale, generează o relație de contrast (Rudolph 1996: 20), motiv pentru care o construcție cu *but* ‘dar’ este o combinație care dă naștere la conflict (*conflicting cooccurrence*) (Mauri 2008: 120).

Româna distinge între conjuncția adversativă *dar* (cu folosire argumentativă, non-corectivă) și conjuncția corectivă *ci*, în acord cu delimitările pentru spaniolă și germană (*PA* – pentru opoziție și negarea așteptării, de la sp. *Pero* și germ. *Aber*; *SN* – pentru rectificare, de la sp. *Sino* și germ. *Sondern*), delimitări care s-au impus ca sistem de referință la nivel internațional, chiar pentru a identifica „subtipuri concesive” (Rudolph 1996: 439). Unică în spațiul romanic, conjuncția *iar* marchează contrastul tematic, nefiind posibilă înlocuirea sa cu alte conjuncții coordonatoare, deși studiile tradiționale dedicate românei înregistrau situații de substituție *Ion este înalt, {și/iar/dar} Dan este scund* (Bîlbîie 2024: 90–91).

But ‘dar’ marchează atât „opoziția semantică” simplă (*John is tall, but Bill is short*), cât și „negarea așteptărilor” (*John is tall, but he’s no good at basketball*), adesea corelată cu parafrizarea concesivă (*Although John is tall, he’s no good at basketball*) (Lakoff 1971: 131).

Mai mult, Lagerwerf (1998: 33) atrage atenția asupra existenței unor situații aflate la granița dintre opoziție semantică și concesie. Situația aceasta este ilustrată de enunțul *King Tsin has great mu shu pork, but China First has good dim sum*. Opoziția semantică se realizează la nivel formal, între două perechi contrastive <*King Tsin, China First*> și <*mu shu pork, dim sum*>. Concesia reiese argumentativ din cele două concluzii opuse ‘*so we are going to eat at King Tsin*’ și ‘*so we are not going to eat at King Tsin*’ (Lagerwerf 1998: 37).

Atât Zafiu (2005: 248), Mauri (2008: 83, 140-143), cât și Izutsu (2008: 656) consideră drept validă triada contrastivă (opoziție, contra-expectație și rectificare), de vreme ce există un „integrator comun” ca bază pentru „excluderea reciprocă” cu care se operează în cele trei manifestări contrastive. În plus, Izutsu (2008) consideră că „procedura integrativă” a lui Lang (1984: 70)

se poate realiza și între constituenți propoziționali necoordonați, legați printr-un conector de subordonare.

Astfel, fără a insista în privința diferențelor de marcare¹⁰ a acestor relații în spațiul conceptual al contrastului, scopul este de a crea o imagine discriminatorie între relații, în vederea relevării specificității fiecăreia la nivelul structurii informaționale a enunțului.

3.2.1. Opoziția semantică

Lakoff (1971: 131-136) a făcut apel la denumirea de „opoziție semantică” pentru a releva caracterul antitetic, dar și simetric al constituenților, evidențiat prin posibilitatea de a inversa membrii, fără denaturarea sensului. Din punct de vedere discursiv, această permutare reprezintă unul dintre testele care diferențiază relațiile simetrice de cele asimetrice la Kehler (2000)¹¹. Raportând relațiile discursive (v. §3.2 *supra*) la tipologia lui Kehler (2000), *Similar* și *Oppose* permit simetria discursivă prin paralelism și reversibilitate, iar *Concession* și *Correction* nu permit simetria, deoarece schimbarea ordinii produce fie un enunț inacceptabil, fie un enunț cu modificări de sens.

De altfel, asimetria acestor relații este menționată (înainte de Kehler (2000)) și de Flamenco García (1999) în *Gramatica descriptivă a limbii spaniole* (*Gramática descriptiva de la lengua española*); asimetria este aspectul care apropie relația de coordonare adversativă de cea concesivă de subordonare. Redau, adaptat după Flamenco García (1999), următorul caz de echivalență discursivă și punctez diferențele de orientare argumentativă dintre (a) și (b), diferențe care influențează interpretarea: a) **Deși** este criză economică, oamenii cheltuiesc foarte mult (= Este criză economică, **dar** oamenii cheltuiesc foarte mult) argumentează în direcția „oamenii tind emoțional să cheltuiască foarte mult în perioadele de criză”; (b) **Deși** oamenii cheltuiesc foarte mult, este criză economică (= Oamenii cheltuiesc mult, **dar** este criză economică) argumentează în direcția „cheltuirea exagerată duce la dezechilibre în economie”. Totodată, autorul menționează că în echivalări și permutări

¹⁰ Pentru un studiu onomasiologic, dedicat marcatorilor de contrast din spaniolă, catalană italiană și română, a se vedea Cuenca *et al.* (2019).

¹¹ În vederea unor clasificări detaliate în privința relațiilor discursive, vezi și Mann, Thompson (1988) în cadrul RST (*Rhetorical Structure Theory*) sau/și Asher (1993) în cadrul SDRT (*Segmented Discours Representation Theory*).

(ca cele de mai sus) pot apărea inadvertențe cauzate și de schimbarea ordinii evenimentelor sau/și de nerespectarea raportului cauză-efect (Flamenco García 1999: 3817).

Exemplul lui Zafiu (2005: 248) pentru opoziție semantică: *Ion e bogat, dar Vasile e sărac* este considerat de Dancu (2018: 88) drept un exemplu care conține și „contrast tematic”, atribuit de către Zafiu (2005: 248) construcțiilor cu *iar*, în virtutea incapacității reluării anaforice a subiectului – temă după conector, ceea ce ar verifica regula „dublei contrastivității” (*double contrastiveness*) formulate de Bîlbîie și Winterstein (2011: 6) pentru *iar*¹².

De altfel, sunt prezente perechi contrastive generate în baza paralelismului sintactic și a antonimiei lexicale, chiar în rândul construcțiilor cu *dar* și *însă*¹³, oferite de Izutsu (2008). Același lucru se observă și la Mauri (2008: 122-123), pentru care contrastul opozitiv regizează două stări de lucruri antitetice sau prezentând elemente lexicale în antinomie, ceea ce permite reversibilitatea constituenților, fără a afecta sensul construcției.

Mai mult, Dancu (2018: 91) consideră că acest tip de contrast apare și în română, după cum o dovedește exemplul lui Izutsu (2008: 650) cu *iar*, cât timp substituția cu *dar* pare acceptabilă: *Racul trage înapoi, iar (/dar) știuca în jos*. În schimb, există o diferență: *iar* preferă contextele cu opoziție semantică, pe când folosirea lui *dar* în aceeași construcție „induce” un proces inferențial (Dancu 2018: 91) (v. și Lagerwerf 1998, §3.2 *supra*).

3.2.1. Concesie

Couper-Kuhlen și Thompson (2000) observă că „a concede”, respectiv „concesia”, trimit la existența a două propoziții opozitive. De altfel, pentru Iten (2000: 171) concesia se interpretează ca o negare a așteptărilor.

¹² Unul dintre recenzorii anonimi mi-a punctat un exemplu cu reluare anaforică: *Ion scrie acum la articol, iar mâine (scrie) la teza sa de doctorat*. Astfel, în ciuda reluării subiectului *Ion* prin anaforă zero, enunțul conține cele două perechi contrastive <acum, mâine> și <articol, teza>, ceea ce validează constrângerea dublului contrast semantic impus prin *iar* (v. și Bîlbîie 2024: 92).

¹³ Contrar GALR (2008), Bîlbîie (2024: 26 și 94, nota 37) nu îl include pe *însă* (cvasisinonim cu *dar*) în inventarul conjuncțiilor coordonatoare, din cauza mobilității în domeniul în care apare, comportament care îl afiliază pe *însă* adverbilor: a. *Maria lucrează, (dar) Ion (*dar) nu face nimic*; b. *Maria lucrează, (însă) Ion (însă) nu face (însă) nimic (însă)*.

Față de contrastul opozitiv prezentând „paralelism” antonimic la nivelul stărilor de lucruri și degrevat de capacitatea de a crea „așteptări conflictuale” (Mauri 2008: 122), contrastul angrenat în relația concesivă presupune ridicarea unei sau a unor „asumpții” capabilă/e de a fi sursa angajată într-un conflict cu cea de-a doua stare de lucruri din construcție.

Ridicarea expectației și, implicit, instaurarea unui contrast inferențial se asociază, potrivit lui Lang (1984: 175), cu o descreștere a „omogenității” sintactice și semantice în rândul celor două stări de lucruri prezentate în construcția care codează negarea așteptărilor¹⁴.

De asemenea, Dancu (2018: 91) identifică capacitatea conectorului *dar* de a coda, în același timp, contrast expectativ/inferențial și contrast semantic prin legarea a două stări de lucruri antonimice sau în distribuția cărora apar elemente lexicale în antinomie. Observația autoarei este importantă deoarece dovedește posibilitatea codării a două tipuri de contrast, într-o construcție ce leagă două stări de lucruri (după cum observa și Lagerwerf 1998, v. §3.2 *supra*), ceea ce constituie un argument pentru validarea tipologiei pe care urmează să o propun mai departe (v. §4 *infra*).

De altfel, recunoscând ca dificilă sarcina de a decide între contrast semantic și contrazicerea așteptărilor în anumite construcții care le încorporează pe amândouă, Zafiu (2005: 248) propune „contrastul semantic orientat”.

3.2.3. Rectificare

Plecând de la observațiile lui Métrich (1980: 267-268, *apud* Rudolph, 1996: 235-236), Rudolph (1996) observă că în concesiia „normală (= *although* ‘deși’ *q*, *p*)” *q* este sursa orientării argumentative, ceea ce cred că apropie această formulă de folosirea argumentativă a lui *dar*. În concesiia denumită „rectificativă (= *p*, *although* ‘deși’ *q*)”, postpunerea lui *q* dirijează argumentarea asupra lui *p*, pentru a fi „atenuat (a) sau uneori chiar anulat (b)”, ceea ce cred că apropie aceste „citiri” de cele cu *ci*¹⁵: (a) *Yes, I*

¹⁴ „The less homogeneous the conjuncts of a structure S1 but S2 regarding their syntactic shape and semantic content, the higher the probability that the contrast involved will originate from outside the conjunct-meanings, and the more complicated the inferential chain mediating between the conjuncts in order to form the contrast” (Lang 1984: 175).

¹⁵ Mă refer aici la operarea unei rectificări, dar rescrierea unei construcții concesive printr-o construcție cu *ci* nu este posibilă (v. și §4.3 *infra*).

knew, although I did not get excited about it; (b) Please, take this into the basement for me. Although, wait, I'll put it into the refrigerator (Métrich 1980: 266, *apud* Rudolph 1996: 236).

Zafiu (2005: 144) vorbește despre „corectare (corecția sau rectificarea) și substituirea unei ipoteze negate explicit, prin conectorul dedicat al românei ci: *Nu plouă, ci e soare*”.

Conform lui Mauri (2008: 123-124), contrastul de tip rectificativ nu a suscitāt polemici în literatură, cel puțin nu în rândul construcțiilor adversative, și are în comun cu cel opozitiv semantica antonimică, grefată pe stările de lucruri, dar se diferențiază de acesta prin panoplia de valențe rectificative, din care doar una este aleasă spre a fi lexicalizată în membrul rectificativ. Deopotrivă de importantă mi se pare observația lui Mauri (2008: 130) privind posibilitatea unui conector de a exprima și o a treia relație, în spațiul conceptual al contrastului, dacă a fost folosită pentru a exprima alte două învecinate. Astfel spus, dacă *dar* a fost folosit pentru a exprima opoziția semantică și concesiia, înseamnă că poate fi folosit și pentru a marca o rectificare, în situații specifice sau „de graniță” (Lagerwerf 1998). Mai mult de atât, ar fi de observat situațiile în care acest *dar* ar putea marca concomitent cele două relații contigue, concesiia și rectificarea.

Potrivit lui Dancu (2018: 35), focusul contrastiv este specific contextelor corective, pe care Izutsu (2008: 671) le consideră ca făcând referire la aceeași „entitate”, dar segmentul al doilea neagă validitatea primului.

Cu toate că studiile amintite s-au ocupat de numeroase distincții între concesiie și raportul adversativ, mai ales din perspectiva în care ambele se pot realiza pe teritoriul comun al „negării așteptărilor”, după cunoștințele mele, nu avem studii dedicate românei care să surprindă hibridizarea dintre opoziție și concesiie, în construcții canonice, tip-binom, cu subordonată introdusă prin conectorul *deși*.

4. O nouă categorie – concesive „metisate”

La baza tipologiei pe care o propun în acest articol se află observația lui Mauri (2008: 143), potrivit căreia doar între domeniile semantice învecinate există permeabilitate relațională, înțeleasă ca posibilitate a aceluiași conector de a exprima concomitent, în același enunț, tipologii contrastive diferite.

De asemenea, în pofida faptului că studiul lui Carbonell-Olivares (2009) se axează pe o analiză cantitativă, fără a prezenta măcar o parte din datele empirice avute în vedere, una dintre observațiile sale este importantă în vederea susținerii existenței unor concesive pe care le denumesc „metisate”, grație capacității acestora de a „afișa” două manifestări contrastive. Prima observație a autoarei se referă la dificultatea de a asocia unei construcții cu *although* ‘deși’ doar una dintre cele patru manifestări ale contrastului¹⁶:

- a) Contrast de tip 1, când relația de contrast se construiește între inferența reieșită din primul membru al construcției concesive și cel de-al doilea membru;
- b) Contrast de tip 2, unde o inferență reieșită de sub cel de-al doilea membru contrastează cu primul membru al construcției concesive;
- c) Contrast de tip 3, când apare o opoziție la nivelul inferențelor reieșite din fiecare membru;
- d) Contrast de tip 4, denumit și *mere contrast*, deoarece contrastul nu se mai instituie inferențial, ci între elementele de conținut enunțate, iar *although* se poate substitui cu *while* ‘în timp ce/ în schimb’ (Carbonell-Olivares 2009: 196).

Potrivit autoarei, apar „suprapuneri” atât între tipurile 1 și 4, cât și între toate ocurențele tipului 3 și celelalte tipuri (Carbonell-Olivares 2009: 198).

Totodată, consider că atât procedura de interpretare a conectorului *deși* (Ragea 2010), cât și informația semantică prin care subordonatorul codează circumstanța (GALR I 2008: 637) motivează apartenența enunțurilor (marcate prin *deși*) la categoria concesivelor *per se*, în filoanele cărora se pot regăsi influențe opozitive sau rectificative, grație învecinării acestor manifestări în spațiul conceptual al contrastului.

În cele ce urmează, explorez câteva posibile căi de hibridizare contrastivă, evidențiind organizarea tematică și focală în construcțiile¹⁷

¹⁶Autoarea nu exemplifică tipurile de contrast, dar descrierea îmi furnizează datele teoretice pentru a le asocia cu manifestările contrastului regăsite în literatura despre construcțiile concesive. Tipurile 1 și 2 se asociază cu „negarea așteptării” din concesiva standard, unde topica este protază-apodoză. Presupun că tipul 2 „orchestrează” o manifestare rectificativă a contrastului, cu topica non-prototipică, apodoză-protază. Tipul 3 reprezintă o manifestare de tip argumentativ, pe când tipul 4 ilustrează prezența opoziției semantice.

¹⁷ Constrângerile legate de dimensiunea acestui articol au impus analiza unui număr limitat de situații de hibridizare contrastivă. Existența unei categorii de concesive „metisate”

propușe, în acord cu lucrările la care am făcut trimitere anterior. Înainte de acest demers, schițez profilul sintactic și pragma-semantic al concesivelor standard, ilustrate de König (1988: 146) (v. și §2.4 *supra*).

4.1. *Concessive standard*

Capul de serie în regizarea relației de subordonare concesivă este conectorul *deși*, indicând semantic circumstanța concesivă și, totodată, inițiind pragmatic „procedura” concesivă de interpretare (Ragea 2010: 281). De altfel, von Fintel (1994: 150–151) vorbește despre calitatea de *restrictor de natură epistemică* a lui *even though* ‘chiar dacă’, locuțiune conjuncțională echivalentă lui *deși*, dat fiind că restrânge aria presupozițională la situația susceptibilă a împiedica starea de fapt din apodoză, anunțând irelevanța stării de lucruri din protază.

Totodată, Milosavljević, A., Milosavljević, S. (2024) și Lund (2017) analizează concesivele standard (astfel denumite în urma marcării canonice), din perspectiva existenței operatorului semantic concesiv *even* ‘chiar’, nelexicalizat în toate concesivele, dar căruia i se pot certifica atât existența „opacă”, cât și „responsabilitatea” pentru trăsătura sintactică de „inerent-focusate” asociată concesivelor standard de către König (1988, 1994) (v. și §2.1 *supra*).

De asemenea, Dancu (2018: 33, 91) observă că în negarea așteptărilor, asociată citirii de tip concesiv a adversativelor, în mod general, focusul este extins la nivelul fiecărei secvențe de expresie din cadrul construcției, de vreme ce implicațiile sunt responsabile de crearea contrastului. De altfel, e important a reține că o concesivă introdusă prin conector specific este inerent focusată.

Relația standard de concesie, fie în formula „triunghiului logic”, fie a „careului argumentativ” (v. §2.4 *supra*), arată că negarea așteptărilor se realizează în măsura în care cele două propoziții ale construcției prezintă identitate referențială, conform lui Dancu (2018: 91). La nivel formal, un indicator al construcțiilor concesive standard este absența unor elemente lexicale care pot induce citirea și în cheie opozitivă sau în cheie rectificativă¹⁸.

va fi și mai mult consolidată, din punct de vedere empiric, prin analiza corpusului construit pentru teza pe care o pregătesc.

¹⁸ Nu exclud ca această presupunere de realizare *in vitro* să necesite un efort mai mare de diferențiere a concesivelor standard de concesivele opozitive, respectiv de concesivele rectificative.

4.2. Concessive opozitive

Înainte de a observa specificitatea contrastului din construcțiile concessive opozitive, menționez câteva aspecte referitoare la această construcție.

Pe filieră franceză, în literatura de specialitate subzistă sintagma denominativă de „concesiv-opozitivă”, făcându-se referire, în principal, la clase de conectori care sunt folosiți concomitent, pentru marcarea opoziției și a concesiiei.

Silletti (2013) prezintă clasa conectorilor folosiți în regizarea concessiv-opozitivelor în franceză, al cărei reprezentant este considerat *bien que* ‘chiar dacă’ (echivalent cu *deși* din română). De asemenea, Silletti (2013: 203) observă că exemplul oferit de Piot (1991: 140) cu *alors que* ‘în timp ce’, conector pentru concessive opozitive, are o citire mai degrabă adversativă decât concesivă în exemplul: *Maria este provençală, în timp ce Pierre este breton* (cf. fr. *Marie est provençale, alors que Pierre est breton*), tocmai în baza observației lui Piot (1991: 139), potrivit căreia există „o opoziție semantică între constituenți de aceeași natură”. Observația autoarei se poate corela cu ceea ce Zafiu (2005) identifică drept „contrast tematic”, construcția de mai sus putând fi rescrisă cu adversativul *iar*, cu valoare aditivă, apropiat mai degrabă de *și*: *Maria este provençală, iar Pierre este breton/ Maria este provençală și Pierre este breton*.

Piot (2004: 482, nota 4) revine asupra observațiilor sale anterioare, considerând că o clasă concessiv-opozitivă are la bază „o constrângere sintactico-semantică de paralelism dublu” corespunzând „unei distincții semantice minimale duble” între constituenți.

4.2.1. Situația 1. *Deși ieri a fost soare, astăzi, în schimb, plouă.*

Această dublă constrângere este prezentă în planul relațiilor de circumstanță pe care GALR II (2008: 609-614) le descrie drept circumstanțiale opoziționale, prezente atât în tipare specifice, cu o construcție marcată prin locuțiunile *în loc de* (*în locul*), *în loc să*, cât și prin construcții nespecifice, interpretate ca „fals condițional”, „fals temporal”, „fals local”, „fals final”, „fals modal” (GALR II 2008: 610-611):

- „fals condițional” – *Dacă ieri a fost soare, astăzi, în schimb, plouă;*
- „fals temporal” – *Replicile prietenului meu [...] în convingerea lui erau zdrobitoare, când în realitate erau puerile;*
- „fals local” – *De unde ieri părea convins să plece, azi și-ar fi dorit mai degrabă să rămână;*
- „fals final” – *A câștigat detașat primul set, pentru (sau spre) a pierde meciul în final;*

GALR II (2008) nu specifică mecanismul prin care structurile citate mai sus sunt calificate drept circumstanțiale opoziționale, probabil pentru că raportul opozitiv este afișat la nivelul perechilor opozitive, create prin elemente lexicale ce trimit la stări de lucruri (cvasi)antonimice: <ieri, astăzi>; <soare, plouă (ploaie)>; <în convingerea lui, în realitate>; <zdrobitoare, puerile>; <să plece, să rămână>; <a câștiga, a pierde>.

Mai mult, singura circumstanță care nu este menționată ca tipar nespecific de realizare a circumstanțialului opozițional este relația de concesie. Avansează două posibile explicații complementare pentru acest fenomen, a cărui motivare o regăsim în literatură.

Un tipar „fals concesiv” de realizare a opoziționalului nu este posibil deoarece, după cum observă König (1988: 240-243), la nivelul îmbogățirii inferențiale a unui mesaj, relația de concesie este o „fundătură”, ceea ce poate fi pus pe spezele a două aspecte.

Pe de o parte, este vorba despre complexitatea procesuală în raționarea umană de tip concesiv deoarece necesită „rularea” unui „conținut proiectiv” în termenii lui Verhagen (2000), un conținut de natură cauzală/condițională care să genereze contrast.

Pe de alta parte, absența falsei formule concesive poate fi pusă pe seama procesului de gramaticalizare, ca punct terminus de formare și specializare a conectorilor concesivi din conectorii condiționali, temporali, cu particule emfaticе, cu expresii care trimit la ideea de conflict sau/și la ocurență contrastivă, după cum surprindea și Álvarez-Prendes (2008: 61).

De asemenea, având în vedere prezența elementelor lexicale (cvasi)opozitive care creează un context contrastiv, favorabil unei posibile citiri în termeni de negare a așteptărilor, mai sus menționatele construcții opozitive, în tipare nespecifice, pot fi rescrise prin înlocuirea cu *deși* (5)-(8), conector concesiv *per se*, îndreptățind validarea unei categorii a concesivelor opozitive:

- (5) **Deși ieri a fost soare, astăzi, în schimb, plouă.**¹⁹
- (6) Replicile prietenului meu [...] **în convingerea lui** erau **zdrobitoare, deși în realitate erau puerile.**
- (7) **Deși ieri părea convins** să plece, **azi** și-ar fi dorit mai degrabă să rămână.
- (8) **A câștigat** detașat **primul set, deși a pierdut în final.**

Mai mult, în exemplele date, în afară de elementele lexicale ce constituie perechi opozitive, apar adverbe ca *mai degrabă*, *în schimb* care dezambiguizează raportul semantic opozițional și care ar fi putut funcționa ca un corelativ pentru poziția de circumstanțial opozițional cu realizare propozițională (GALR II 2008: 613), dacă această „citire” nu ar fi fost blocată, parțial, de procedura unic „concesivă” a conectorului *deși*.

În bibliografia franceză, această zonă de confluență este reperată printr-o singură formă de subordonare circumstanțială, o categorie hibridă a „concesivelor opozitive” (Le Bidois G., Le Bidois R., 1968: 500 *apud* Florea 2003: 138), a cărei apariție este alimentată de „conviețuirea” a două forme de contrast, în aceeași construcție.

În cadrul acestei formule mixte, Florea (2003: 139) identifică atât perechi opozitive <*frig, cald*>, ca în „opoziția simplă”, cât și posibilitatea inserării lui *în schimb* care conferă un fel de „compensație”:

- (9) „*Deși în camera este frig, [în schimb] sub pătură este cald.*” (adaptat după Florea 2003: 139)

Nuanța de compensație, despre care vorbește autoarea, ar putea fi recuperată și prin inserarea unor structuri de tip rectificativ: *cel puțin, măcar*. Cu toate acestea, fără o inversare a topicii apodoză-protază, o „citire” în sens rectificativ a acestor construcții concesiv-opozitive nu este posibilă. Astfel, în ordinea [*deși p, q*] „rectificarea” rămâne doar o nuanță subtilă, eventual de limitare slabă, asociată unei funcții discursive.

¹⁹ De altfel, Montolio Durán (1999: 3719-3720) consideră că o astfel de condițională poate căpăta citirea opozițională în baza rescrierii printr-o structură adversativă sau/și concesivă, de aceste rescrieri fiind responsabile elementele între care se instalează opoziția semantică: <*ieri, azi*>, dar și marca opozitivă *în schimb*.

Pentru adversativul *iar*, echivalarea semantică cu opoziționalul este blocată, probabil din cauza trăsăturii „aditiv” pe care conectorul o încorporează, făcându-l un bun candidat pentru substituția cu *și*, dar probabil și din cauza faptului că *iar* este distribuit în contexte afișând „contrast tematic” (Zafiu 2005: 251). În construcțiile (5)-(8), rescrise drept concesive opozitive (11)-(14), se observă absența contrastului tematic și prezența unui „contrast semantic orientat”, în termenii lui Zafiu (2005: 248).

Preluând exemplul oferit de Lakoff (1971: 139) pentru ilustrarea contrastului semantic, Dancu (2018: 35) identifică un focus principal pe comentarii/reme și un focus secundar pe teme:

- (10) „[John]_{FOCUS SECUNDAR} este [înalt]_{FOCUS PRIMAR}, dar [Bill]_{FOCUS SECUNDAR} este [scund]_{FOCUS PRIMAR}” (adaptat după Lakoff 1971: 139)

Examinez, mai departe, construcțiile (11)-(14) în privința focusului primar și secundar atașat secvențelor de expresie:

- (11) **Deși** [ieri]_{FOCUS SECUNDAR} **a fost** [soare]_{FOCUS PRIMAR}, [astăzi]_{FOCUS SECUNDAR}, în schimb, [plouă]_{FOCUS PRIMAR}
- (12) Replicile prietenului meu [...] [în convingerea lui]_{FOCUS SECUNDAR} erau [zdrobitoare]_{FOCUS PRIMAR}, **deși** [în realitate]_{FOCUS SECUNDAR} **erau** [puerile]_{FOCUS PRIMAR}
- (13) **Deși** [ieri]_{FOCUS} **părea convins**, [azi]_{FOCUS} și-ar fi dorit mai degrabă să rămână.
- (14) [A câștigat]_{FOCUS PRIMAR} detașat [primul]_{FOCUS SECUNDAR} set, **deși** [a pierdut]_{FOCUS PRIMAR} [în final]_{FOCUS SECUNDAR}

În modelarea construcțiilor (11)-(14), focusul principal este greșit grefat pe secvențele rematice (comentariile – mai ales predicate, considerate întotdeauna rematice), iar cele secundare, pe secvențe circumstanțiale: <ieri, astăzi>; <în convingerea lui, în realitate>; <primul, în final>.

Concesivele opozitive cu *deși* se configurează similar situațiilor de marcare tipică a opoziției semantice, cu focus secundar pe temele opoziției,

probabil pentru că o concesivă este inerent focusată, neintrând în concurență cu focusul grefat pe secvențele opozitive.

4.2.2. Situația 2: *Deși la București plouă, la Sinaia e soare.* (Zafiu 2005: 248)

Oferind exemplul de mai sus, Zafiu (2005: 248) admite că, în ciuda imposibilității de rescriere a „contrastului pur” (*La Sinaia e soare, dar la București plouă*), printr-un raport concesiv cu *deși*, există situații în care oferirea unui context particularizant permite ridicarea unor „așteptări” ca „hai la Sinaia”, „nu mergem la București”, care indică, spun eu, un metisaj contrastiv. De altfel, acest exemplu de rescriere prin raport concesiv, se aseamănă cu rescrierea pe care am prezentat-o mai sus (v. §4.2.1 *supra*) dintr-un tipar nespecific cu circumstanțial opozițional, în cel concesiv (*Deși ieri a fost soare, astăzi, în schimb, plouă*), cu singura diferență că poziția secvențelor tematice contrastive este ocupată de secvențe spațiale, în loc de temporale. De aici, cred că hibridizarea se manifestă la nivelul construcției prin ocurența a două forme de contrast, ce indică statutul de concesivă opozitivă:

- i. contrastul semantic afișat la nivelul secvențelor spațiale <*la București, la Sinaia*>, ce constituie temele contrastive și, implicit, focusul secundar, ceea ce atrage (în sensul opoziției semantice) apariția focusului primar <*plouă (ploaie), soare*>, evidențiat prin elementele lexicale ce trimit la două stări de lucruri opuse;
- ii. contrast concesiv, indicat de posibilitatea citirii în formula „careului argumentativ”, cu două implicații opozitive generate într-un context particular, după cum am menționat mai sus.

Totodată, în construcția *Deși Ion este bogat, Vasile este sărac* este evidentă prezența nonconcurrentă atât a opoziției semantice, cât și a opoziției concesive. Pe de o parte, „dubla contrastivitate” semantică apare la nivelul focusului secundar, reprezentat prin temele <*Ion, Vasile*> (poziția de subiect fiind una tematică) și la nivelul focusului primar reprezentat de remele <*bogat, sărac*>. Pe de altă parte, considerarea unei alternative din „context-setul” de „lumi posibile” (Lewis 1996: 566) poate activa argumentativ citiri ca așteptări opuse, conducând la interpretarea construcției ca o formă „indirectă” de concesie.

4.2.3. Situația 3: *Deși Ucraina suferă, Rusia nu se bucură.*

Într-o construcție concesivă standard de tipul [*deși p, q*], *p* este pivotul presupozitional pentru *non-q*, activând o opoziție cu o inferență de tipul: *Dacă Ucraina suferă, în mod normal Rusia se bucură.*

Totodată, este posibilă schimbarea topicii constituenților, dar fără să favorizeze, în termenii lui Rudolph (1996: 235), o citire atenuată sau anulabilă a presupozitiei reieșite de sub *p*, care ar fi putut să o asocieze cu relația de concesie rectificativă: *Rusia nu se bucură, deși Ucraina suferă.*

Organizarea informațională a enunțului dat apare în următoarea configurație:

(15) Deși [Ucraina]_{TOPIC}[suferă]_{COMENTARIU}, [Rusia]_{TOPIC}[nu se bucură]_{COMENTARIU}

(16) Deși [Ucraina]_{FOCUS SECUNDAR} [suferă]_{FOCUS PRIMAR}, [Rusia]_{FOCUS SECUNDAR}
[nu se bucură]_{FOCUS PRIMAR}

Deși construcția prezintă topicuri contrastive sau contrast tematic, la fel ca în construcțiile cu *dar* – marcând opoziția semantică –, în (16) apare o diferență. La o primă vedere, <*suferă, se bucură*> este o pereche opozitivă (cu elemente lexicale antonimice), dar care se anulează în prezența negației propoziționale.

Asemenea construcțiilor cu opoziție semantică, poziția de subiect din fiecare propoziție este lexicalizată prin elemente cu identități referențiale diferite. Astfel, <*Rusia, Ucraina*> sunt angajate într-un contrast tematic care întăresc contrastul inferențial/contra-expectativ grefat pe „focusuri informaționale”. Când observ „conținutul proiectiv” (presupoziția/inferența), dar și conținutul informațional al acestei construcții concesive, am în vedere propunerea lui König (2020: 62) de a „cântări” compatibilitatea dintre aserțiunile *p, q* și contextul general cunoscut vorbitorilor, determinându-mă să iau în considerare:

- i. un contrast concesiv pe care îl voi denumi „primar”, deoarece reprezintă modalitatea standard de realizare a „incompatibilității” presupuse în raportul concesiv, prin raportarea la o a treia parte – *tertium comparationis* – presupozitie/asumpție/inferență;
- ii. un contrast concesiv secundar, apărut din perechea opozitivă <*Rusia, Ucraina*>, trimițând la entități care, prin lexicalizarea în aceeași

construcție, funcționează ca un potențator opozitiv, semnalând o posibilă incompatibilitate reieșită din raportarea vorbitorului la o „a treia parte”, în speță, contextul geopolitic actual al conflației, relevant majorității vorbitorilor. Altfel spus, cele două nominale își saturează referința grație unei asocieri declanșate de un fond de cunoștințe împărtășit de vorbitori. Această propunere verifică observația lui Winterstein (2012: 1883), conform căreia contrastul se produce și între constituenți contra-orientați. Astfel, în exemplul dat, constrângerea „dublei contrastivității” (Bîlbîie, Winterstein 2011: 6) este prezentă, dar printr-o deviere expectativă.

Totodată, în ciuda apariției unei perechi tematice, contrastul semantic asociat perechii purtătoare de focus primar <*suferă, se bucură*> este anulat prin negarea explicită a unuia dintre constituenți. De aici, opoziția este deviată, spre a se realiza la nivelul presupozitional, prin orientarea contra-argumentativă. Totodată, formula denominativă de „contrast semantic neorientat”, utilizată de Zafiu (2005) în variație liberă cu cea de „contrast tematic”, nu se mai poate folosi pentru o astfel de situație în care se produce o hibridizare contrastivă.

4.3. *Concessive rectificative*

Potrivit GALR II (2008: 611) circumstanțialul opozițional, mai ales cel semnalat prin mărci specifice, „este analog semantic raportului adversativ exprimat prin *ci*”, *ci* fiind considerat de către Zafiu (2005: 250) și de către Izutsu (2008: 650) drept conectorul specific pentru rectificare, iar de către Cuenca *et al.* (2019: 6) drept marcator dedicat contrastului de tip exclusiv. Totodată, conform GALR II (2008: 611), tiparele nespecifice de circumstanțial opozițional admit echivalarea semantică cu adversativele *dar/însă*.

Dacă până acum am observat că o construcție concesivă se poate echivala cu una adversativă, acest lucru nu este posibil cu *ci* (17b), adversativ specific de rectificare pentru română (Zafiu 2005: 250).

- (17) a. Maria [nu îl iubește]_{FOCUS CONTRASTIV} pe Ion, *ci* [îl urăște]_{FOCUS CONTRASTIV}.
 b. ?Maria nu îl iubește pe Ion, *deși* îl urăște.

Să luăm următoarea construcție ca exemplu de concesivă rectificativă.

(18) A întârziat, *deși* nu (a întârziat) mult.

Construcția (18) se încadrează formal în tiparul $[q, \textit{deși } p]$. O implicație din q poate reieși sub forma unei sancțiuni (r), iar p nu neagă sau anulează această presuposiție, așa cum se întâmplă în cele standard, ci „atenuează” potențialul efect negativ al acesteia.

Cu alte cuvinte, luând în considerare un anumit context, spre exemplu, cel al unei potențiale sancțiuni, o implicație apare în mintea locutorului, sub forma unui $r=Va \textit{ fi sancționat}$. O construcție concesivă-standard cu această implicație ar fi trebuit să instituie o opoziție între această implicație și o interpretare concurrentă ca în *Deși nu a întârziat mult, va fi sancționat./ Deși a întârziat mult, nu va fi sancționat*.

Mai departe, păstrând contextul unei posibile sancțiuni, se observă că aserțiunile p și q pot achiesa citiri opozitive, în formula „careului argumentativ”, cu r și $non-r$, contraargumentarea realizându-se la nivelul acestor concluzii:

q = [a întârziat]
 r = [va fi sancționat]
 p = [nu a întârziat mult]
 $non-r$ = [(probabil) nu va fi sancționat]

După cum observa Izutsu (2008: 667-668), rectificarea mizează pe un contrast între un constituent dat în prima parte a construcției și negarea acestuia în cea de a doua, ceea ce validează și denumirea echivalentă de „substituție”, folosită de Zafiu (2005: 244).

Contrar acestei observații, în exemplul dat, p reia un element din q (a întârziat), căruia i se aduce un fel de „amendament” (*nu mult*), menit a „îndulci” o posibilă concluzie r (sancțiunea) reieșită de sub q (întârzierea). Cât ar reuși să „îmblânzească” din valența „implicațională” a lui q (apodoza) depinde de secvențele de expresie din p (protaza), deoarece prezența anumitor elemente lexicale ar putea favoriza rectificări în anumite grade. O viitoare analiză, în siajul unor supoziții similare existente în literatură, ar putea surprinde eventuale distincții.

Günthner (2000: 454) opinează că o rectificare realizată prin construcții cu *obwohl* ‘deși’ trebuie delimitată de concesivele standard cu *obwohl* ‘deși’, întrucât nu există o implicație *r* reieșită din protaza concesivă care să contrasteze cu apodoza *q*. Drept urmare, autoarea discrimina, pentru germană, între un *obwohl* ‘deși’ folosit ca marcă de subordonare concesivă și un *obwohl* ‘deși’ folosit ca marcă discursivă pentru rectificare, care este vizibil doar în contexte dialogice, în absența integrării sintactice, ca enunțare a unui alt locutor, într-o încadrare de tipul „Contrar a ceea ce ai spus...” (Günthner 2000: 452).

Totodată, Günthner (2000: 453-455) considera că între aceste marginari, există un nivel intermediar reprezentat de „restrictive”, având nuanța unei „răzgândiri” (*afterthought*). König (1994: 681) prezintă construcțiile concesive de tip rectificativ ca operând un fel de „slăbire” a propoziției anterior enunțate. De aceea, intuiesc că în aceste concesive pot fi surprinse nuanțe ale rectificării, care țin de planul constituenților contrastați.

Un exemplu de construcție concesivă care să conțină o rectificare într-un grad mai „slab”, sub forma unei limitări, o construcție poate chiar ambiguă cu o citire standard, este ilustrată în (19).

(19) *Maria îl place pe Ion, **deși** nu îl tratează întotdeauna cu bunătate.* (adaptat după Rudolph 1996: 137)

În (19), *q*=[nu îl tratează întotdeauna cu bunătate], sugerează o limitare slabă în privința stării de fapt din *p*=[Maria îl place pe Ion]. Focusul contrastiv este realizat la nivelul segmentelor de expresie *q* și *p*, așa cum se întâmplă în negarea așteptării din concesivele standard (v. și §4.1 *supra*). De aceea, diferit de enunțul (18), a cărui relație de concesie se construia argumentativ, în (19) concesia se instituie direct, cu o inferență reieșită *r*=(în mod normal, dacă cineva place pe altcineva, se presupune că îl tratează întotdeauna cu bunătate).

De asemenea, în (18), segmentul *p* poate fi reluat în *q*, în vederea rectificării. În (19), reluarea nu mai este posibilă. Această evidență, alături de citirea de tip „triunghi logic” (cu un *r=non-q*), ar califica-o drept concesivă standard, dacă nu s-ar lua în calcul și alți factori. Primul dintre ei este apariția membrului rectificativ în postpoziție, factor care se poate contesta. Deși aceasta este o trăsătură prototipică pentru rectificative, nu îi este

specifică. Totodată, (19) permite schimbarea ordinii, ca în (20), ceea ce sporește ambiguitatea interpretării, (19) și (20) părând a fi concesive standard.

(20) *Deși nu îl tratează întotdeauna cu bunătate, Maria îl place pe Ion.*

Cu toate acestea, este mult mai important un al doilea factor, care își are motivația în literatură. Astfel, Abbott (1972: 5-6, *apud* Rudolph 1996: 137) oferă un exemplu de rescriere a lui *but* ‘dar’ cu *although* ‘deși’, unde substituirea se produce *in situ*: *Ruth loves Harry, but she doesn’t always treat him kindly* se poate rescrie *Ruth loves Harry, although she doesn’t always treat him kindly*. Deși nu se precizează că acest *but* ‘dar’ ar putea fi folosit pentru marcarea rectificării (pe lângă concesie), cred că acest tip de enunț, cu acest tip de substituie *dar-deși*, în același loc, semnalează o hibridizare contrastivă, între rectificare și concesie, relații învecinate în spațiul conceptual al contrastului (v. și §3.2.3 *supra*). În vederea demonstrării acestei hibridizări, rescriu (18)-(19) folosind conjuncția coordonatoare *dar*:

(21) *A întârziat, dar nu (a întârziat) mult.*

(22) *Maria îl place pe Ion, dar nu îl tratează întotdeauna cu blândețe*²⁰.

Enunțurile (21) și (22) diferă de exemplele lui Lakoff (1971: 131) (v. §3.2 *supra*), pentru care rescrierea unui enunț cu *but* ‘dar’ contraexpectativ duce la ștergerea adversativului din a doua propoziție și poziționarea lui *although* ‘deși’, în prima propoziție. Similar, a se compara *Deși nu este cuminte, îl iubește toată lumea* cu *Nu este cuminte, dar/însă îl iubește toată lumea* (GALR II 2008: 592), unde o rescriere cu substituirea *in situ* a lui *dar* cu *deși* produce un enunț inacceptabil: *?Nu este cuminte, deși îl iubește toată lumea*.

În plus, cred că o construcție ca cea de la (21) reprezintă un tipar special de coordonare, asemenea construcției: *Actorul s-a întors pe scenă, dar singur. Foștii săi colegi și-au găsit alte meserii* (Bîlbîie 2024: 77). În acord cu propunerea lui Bîlbîie (2024: 76-77), *dar* introduce un „adjunct emfatic”,

²⁰ De asemenea, construcția (19) poate fi rescrisă înlocuind pe *deși* și, implicit, pe *dar*, cu *și totuși*, deoarece această formulă conține un element aditiv + un indice secund al concesiei, așadar un indice al similarității + un indice al diferențierii, precum în definiția de bază a contrastului.

deoarece conține o precizare suplimentară (*nu mult*), neintegrată și separată prozodic, dar dependentă de verbul din propoziția-gazdă (*a întârziat*). Această evidență susține faptul că (18), corespondentul lui (21), reprezintă o concesivă rectificativă, realizată la nivel metadiscursiv.

Totodată, consider că o construcție de tipul celei din (19) este o concesivă rectificativă de tip comentariu, deoarece este similară situației descrise de Rudolph (1996: 137), în care cea de-a doua propoziție prezintă un aspect adițional din punct de vedere informativ, pe lângă prima propoziție, care are mai multă „greutate”. Această evidență contravine exemplurilor canonice cu *dar*, în care segmentul al doilea este mai puternic decât primul. Abbott (1972: 10-14, *apud* Rudolph 1996: 138) apreciază că acest *dar* diminuează șansele de reușită (*denial of succes*) ale acțiunii prezentate în primul membru al construcției.

Conchizând, concesivele rectificative cu *deși* se identifică atât prin contrast rectificativ în care protaza concesivă aduce un „amendament” apodozei, cât și printr-o realizare argumentativă a concesiei, opoziția apărând între cele două concluzii reieșite din *p* și *q* (18) sau o realizare de tip „triunghi logic”, directă (19). Reflexele sintactice ale hibridizării concesiv-rectificative sunt constrângerea protazei concesive de a apărea în postpoziție și posibilitatea rescrierii protazei prin înlocuirea *in situ* a conectorului *deși* cu *dar*.

5. Concluzii

În plan semantico-discursiv, conjuncția subordonatoare *deși* poate întreține cele trei tipuri de contrast în maniera conjuncțiilor coordonatoare specializate, de care româna dispune: (a) opoziție realizată drept contrast tematic (similar conjuncției contrastive *iar*); (b) contrazicerea/negarea așteptărilor (similar conjuncției *dar*) și (c) corecție/rectificare (similar conjuncției corective *ci*). De aici, am observat că aceste construcții cu *deși* pot afișa (concomitent cu negarea așteptărilor) un contrast opozitiv sau unul rectificativ. Concluzia este aceea că „metisajul” contrastiv se datorează confluenței concesiei, opoziției și rectificării în spațiul contrastului, iar construcțiile concesive hibride/„metisate” se individualizează atât prin caracteristici semantice, cât și prin reflexele lor sintactice (precum constrângerile concesiv-rectificativelor la apariția în postpoziție și de înlocuire *in situ* a lui *deși* cu *dar*).

Pe de o parte, concesivele opozitive sunt marcate de o „dublă contrastivitate” semantică (Bîlbîie, Winterstein 2011: 6), în care perechi de elemente lexicale în antinomie sau/și trimițând la stări de lucruri opuse, reprezintă *focusurile* construcției. Astfel, un *focus primar* apare la nivelul comentariilor, adesea predicate, grație caracterului întotdeauna rematic al predicatelor, iar un *focus secundar* este greșit pe teme contrastive, fie subiecte, fie circumstanțiale (secvențe spațiale sau temporale). Cu toate că aceste construcții au protaza antepusă, anunțând secvența „irelevantă” pentru împiedicarea acțiunii din apodoză (după cum este cazul construcțiilor standard), inversarea topicii în perioadă nu schimbă „citirea” concesiv-opozitivă.

Pe de altă parte, concesivele rectificative afișează un contrast de tipul „amendament” sau „răzgândire”, după Günthner (2000: 455), în raport cu un aspect anterior asertat, ceea ce va limita apariția construcțiilor în postpoziție, rectificativele „nerezistând” testului inversării ordinii protază-apodoză.

Din punct de vedere metodologic, noi delimitări tipologice ar putea fi considerate drept o încărcare a paradigmei concesivelor. Totuși, o perspectivă care ține cont de idiosincraziile contrastive ale construcțiilor concesive prototipice cu *deși* are beneficiul de a aduce un plus de claritate în descrierea configurației spațiului conceptual al relației concesive. Desigur că ar fi necesar să fie surprinse mai departe atât nuanțele rectificării, cât și pe cele opozitive în construcțiile concesive „metisate”. Totodată, în vederea verificării măsurii în care limba face uz de aceste construcții, este necesară o cercetare pe corpus de limbă română actuală.

Mulțumiri

Versiunile preliminare ale acestui articol au beneficiat de sugestiile și de comentariile valoroase ale doamnei prof. dr. Mihaela Gheorghe, precum și ale recenzorilor anonimi, cărora le mulțumesc în mod deosebit pentru contribuția dumnealor la sporirea clarității expunerii.

BIBLIOGRAFIE

- Abbott, Barbara, 1972, *The conjunction "but"*, manuscris, University of California, Berkeley, 1-37.
- Álvarez-Prendes, Emma, 2008, *La estrategia concesiva: del prototipo a los casos marginales. Análisis en francés y español contemporáneos*, teză de doctorat, Oviedo, Universidad de Oviedo, <https://core.ac.uk/download/pdf/71843526.pdf>, accesat: 30 martie 2023.
- Álvarez-Prendes, Emma, 2010, « Le processus interprétatif de l'énoncé concessif en français contemporain: trois hypothèses », in Ana Clara Santos (ed.), *Descontinuidades e confluências de olhares nos estudos francófonos*, Universidade do Algarve, vol. 2, 27-34.
- Anscombe, Jean-Claude, Oswald Ducrot, 1977, « Deux mais en français ? », *Lingua*, 43, 23-40.
- Asher, Nicholas, 1993, *Reference to Abstract Objects in Discourse*, Dordrecht: Kluwer.
- Bîlbîie, Gabriela, 2024, *Sintaxa construcțiilor coordonate în limba română*, Editura Universității din București – Bucharest University Press, București.
- Bîlbîie, Gabriela, Grégoire Winterstein, 2011, "Expressing contrast in Romanian", in Tobias Scheer, Haike Jakobs, Janine Berns (ed.), *Romance Languages and Linguistic Theory 2009: Selected Papers from 'Going Romance', Nice 2009*, Amsterdam, Benjamins, 11-18.
- Carbonell-Olivares, María, 2009, "A corpus-based analysis of the meaning and function of *although*", *International Journal of English Studies*, 9, 3, 191-208.
- Couper-Kuhlen, Elizabeth, Sandra A. Thompson, 2000, "Concessive patterns in conversation", in Elizabeth Couper-Kuhlen, Bernd Kortmann (ed.), *Cause, Condition, Concession, Contrast: Cognitive and Discourse Perspectives*, Berlin/New York, Mouton de Gruyter, 381-410.
- Cuenca, Maria Josep, Sorina Postolea, Jacqueline Visconti, 2019, "Contrastive markers in contrast", *Discours*, 25, 1-31.
- Dancu, Andreea, 2018, *Semantic, pragmatic and syntactic aspects of the english coordinator BUT and its equivalents in Romanian*, teză de masterat, Norwegian University of Science and Technology, Trondheim, <http://hdl.handle.net/11250/2598727>, accesat: 5 august 2024.
- DSL 2001 – Bidu-Vrănceanu, Angela, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicționar de științe ale limbii*, ediția a II-a, București, Nemira, 2001.
- DTG 2023 – Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), *Dicționar de termeni gramaticali și concepte lingvistice conexe*, București, Univers Enciclopedic Gold.
- Flamenco García, Louis, 1999, "Las construcciones concesivas y adversativas", în Ignacio Bosque Muñoz, Violeta Demonte Barreto (ed.), *Gramática descriptiva de la lengua española*, vol. III, Madrid, Espasa Calpe, 3805-3878.
- Florea, Ligia Stela, 2003, « La concession comme hypothèse infirmée : marquage linguistique en français et en roumain », *Revue de Linguistique Romane*, 67, 137-158.
- Gast, Volker, 2019, "A corpus-based comparative study of concessive connectives in English, German and Spanish: The distribution of *although*, *obwohl* and *aunque* in the Europarl corpus ", in O. Loureda, I. Recio Fernandez, L. Nadal & A. Cruz (eds.), *Empirical Studies of the Construction of Discourse*, Amsterdam: Benjamins.

- GALR 2008 – Guțu Romalo, Valeria (coord.), *Gramatica limbii române*, vol. I. *Cuvântul*, vol. II. *Enunțul*, tiraj nou, București, Editura Academiei Române.
- GBLR 2010 – Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), *Gramatica de bază a limbii române*, București, Univers Enciclopedic Gold.
- Günthner, Susanne, 2000, “From concessive connector to discourse marker: the use of *obwohl* in everyday German interaction”, in Elizabeth Couper-Kuhlen, Bernd Kortmann (ed.), *Cause-Condition-Concession-Contrast: Cognitive and Discourse Perspectives*, Berlin/New York, Mouton de Gruyter, 439-468.
- Haspelmath, Martin, Ekkehard König, 1998, “Concessive conditionals in the languages of Europe”, in Van der Auwera J., Ó Baoill D.P. (ed.), *Adverbial Constructions in the Languages of Europe*, Berlin, Mouton de Gruyter, 563-640.
- Iten, Corrine, 1998, “The meaning of *although* a minimal relevance theoretic account”, *UCL Working Papers in Linguistics*, 10, 81-108.
- Iten, Corrine, 2000, “Non-truth-conditional’ meaning, relevance and concessives”, teză de doctorat, University College London, <http://discovery.ucl.ac.uk/1348747/1/324676.pdf>, accesat: 5 august 2024.
- Izutsu, Mitsuko Narita, 2008, “Contrast, concessive, and corrective: Toward a comprehensive study of opposition relations”, *Journal of Pragmatics*, 40, 4, 646-675.
- Kehler, Andrew, 2002, *Coherence, Reference, and the Theory of Grammar*, Stanford, CSLI Publications.
- König, Ekkehard, 1988, “Concessive connectives and concessive sentences: cross-linguistic regularities and pragmatic principles”, in John A. Hawkins (ed.), *Explaining Language Universals*, New York, Blackwell, 145-166.
- König, Ekkehard, 1994, “Concessive clauses”, in Ronald E. Asher (ed.), *The Encyclopedia of Language and Linguistics*, Oxford, Pergamon Press, 679-681.
- König, Ekkehard, 2020, “Concessive markers and concessive meanings: Taking stock of what we know and do not know”, in Sabrina Zeaiter, Peter Franke (ed.), *Pioniergeist, Ausdauer, Leidenschaft. Festschrift zu Ehren von Prof. dr. Jürgen Handke*, Marburg, Philipps-Universität Marburg, 53-72.
- König, Ekkehard, Peter Siemund, 2000, “Causal and concessive clauses: formal and semantic relations”, in Elizabeth Couper-Kuhlen, Bernd Kortmann (ed.), *Cause, Condition, Concession, Contrast: Cognitive and Discourse Perspectives*, Berlin/New York, Mouton de Gruyter, 341-360.
- Lang, Ewald, 1984, *The Semantics of Coordination* (trad. “Semantik der koordinativen Verknüpfung”, Pheby John), Amsterdam, John Benjamins.
- Lagerwerf, Luuk, 1998, *Causal connectives have presuppositions*, The Hague, The Netherlands, Holland Academic Graphics, teză de doctorat, Catholic University of Brabant, <https://research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/73678115/LagerwerfDissertation1998>, accesat: 25 august 2025.
- Lakoff, Robin T., 1971, “If’s And’s and But’s about conjunctions”, in Charles J. Fillmore, Donald T. Langendoen (ed.), *Studies in linguistic semantics*, New York, Holt, Rinehart and Winston, 114-149.
- Le Bidois, George, Robert Le Bidois, 1968, *Syntaxe du français moderne*, tome II, Paris, Éditions Picard.

- Lewis, David, 1996, "Elusive knowledge", *Australasian Journal of Philosophy*, 74, 4, 549-567.
- Lund, Gunnar, 2017, "Deriving even though from even", *Proceedings of the ESSLI 2017 Student Session*, 161-172.
- Mann, William, Sandra, Thompson, 1988, "Rhetorical structure theory: toward a functional theory of text organization", *Text*, 8, 3, 243-281.
- Mauri, Caterina, 2008, *Coordination relations in the languages of Europe and beyond*, Berlin/New York, Mouton de Gruyter.
- Mazzoleni, Marco, 1996, "I costrutti concessivi", en Michele Prandi (ed.), *La subordinazione non completiva. Un frammento di grammatica filosofica*, nr. Monographic, *Studi Italiani di Linguistica Teorica e Applicata*, 25, 1, 47-65.
- Mazzoleni, Marco, 1990, *Costrutti concessivi e costrutti avversativi in alcune lingue d'Europa*, Firenze, La Nuova Italia.
- Métrich, René, 1980, "L'autre obwohl" in *Verbum, revue de linguistique publiée par l'Université de Nancy II*, 3, 255-271.
- Milosavljević, Aleksandra, Milosavljević, Stefan, 2024, "Standard concessives are inherently focused: evidence from Serbian", *Glossa: a journal of general linguistics*, 9, 1, 1-39.
- Moeschler Jaques, de Spengler Nina, 1982, « La concession ou la réfutation interdite. Approches argumentative et conversationnelle », *Cahiers de linguistique française*, 4, 7-37.
- Montolio Durán, Estrella, 1999, "Las construcciones condicionales", en Ignacio Bosque Muñoz y Violeta Demonte Barreto (ed.), *Gramática descriptiva de la lengua española*, vol. III, Espasa Calpe, Madrid, 3643-3738.
- Piot, Mireille, 1991, « Problèmes de classification dans les conjonctions de subordination du français », *Studia Romanica Posnaniensa*, 16, 135-148.
- Piot, Mireille, 2004, « La conjonction même si n'existe pas! », in Christian Leclère, Eric Laporte, Mireille Piot, Max Silberztein (ed.), *Syntaxe, Lexique et Lexique-grammaire. Hommage à Maurice Gross, Linguisticae Investigationes Supplementa*, 24, 481-491.
- Ragea, Oana, Adriana, 2010, „Sensul procedural al conectorilor pragmatici concesivi deși și totuși”, în Rodica Zafiu, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae (ed.), *Limba română: controverse, delimitări, noi ipoteze. Actele celui de-al 9-lea Colocviu al Catedrei de Limba română*, București, Editura Universității din București, 279-286.
- Repp, Sophie, 2010, "Defining 'contrast' as an information-structural notion in grammar", *Lingua*, 120, 6, 1333-1345.
- Repp, Sophie, 2016, "Contrast: Dissecting an elusive information-structural notion and its role in grammar", in Caroline Féry, Shinichiro Ishihara (ed.), *Oxford Handbook of Information Structure*, Oxford, Oxford University Press, 270-289.
- Rudolph, Elisabeth, 1996, *Contrast: Adversative and concessive expressions on sentence and text level*, Berlin, Walter de Gruyter.
- Silletti, Alida Maria, 2013, « Alors que en emploi concessif : remarques théoriques, empiriques et contrastives », *Studia UBB Philologia*, LVIII, 4, 197-210.
- Umbach, Carla, 2004, "On the notion of contrast in information structure and discourse structure", *Journal of Semantics*, 21, 2, 155-175
- Umbach, Carla, 2005, "Contrast and information structure: A focus-based analysis of but", *Linguistics*, 43, 1, 207-232.

- Verhagen, Arie, 2000, “Concessive implies causality, though in some other space”, in Elizabeth Couper-Kuhlen, Bernd Kortmann (ed.), *Cause-Condition-Concession-Contrast: Cognitive and Discourse Perspectives*, Berlin/New York, Mouton de Gruyter, 360-380.
- Von Fintel, Kai-Uwe, 1994, *Restrictions on quantifier domains*, teză de doctorat, <https://semanticsarchive.net/Archive/fA3N2IwN/fintel-1994-thesis.pdf>, accesat: 20 septembrie 2024.
- Winterstein, Grégoire, 2012, “What *but*-sentences argue for: An argumentative analysis of *but*”, *Lingua*, 122, 1864-1885.
- Zafiu, Rodica, 2005, „Conjuncțiile adversative în limba română: tipologie și niveluri de incidență”, în Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *Limba română – structură și funcționare*, București, Editura Universității din București, 243-258.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The author declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this review/paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>